การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา
THE PRIORITY NEEDS ANALYSIS TO ENHANCE THE CONCEPT OF SUBJECTIVE WELL-BEING FOR SECONDARY SCHOOLS

[1]นิรชา โพธิ์พรมศรี Niracha Phopromsri
[2]พงษ์ลิขิต เพชรผล Ponglikit Petpon [3]ธีรภัทร กุโลภาส Dhirapat Kulophas
[1, 2, 3]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Niracha.phoprom@gmail.com

Article Received: May 18, 2025. Revised: August 23, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 343 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครู โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 1,029 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา คิดเป็นร้อยละ 83.67 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

สรุปผลการวิจัย พบว่า การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารวิชาการทั้ง 3 ด้าน มีคุณลักษณะตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดเหมือนกัน คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ และความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย, การบริหารวิชาการ, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article was conducted using a survey research method. The objective of this research was to analyze the priority needs academic management to enhance the concept of Subjective Well-being for secondary schools. The sample used in this research included 343 secondary schools under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. All the samples were chosen by using the Multi-Stage random sampling method. The data were provided by 3 people of each school including the school director, the deputy director of the academic administration, the head of academic affairs, and

teachers with a total number of 1,029 people. The data were collected by using a 5 rating-scale questionnaire and 83.67% of the questionnaires were returned and analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The findings revealed that the highest ranking of priority needs in academic management to enhance the concept of Subjective Well-being for secondary schools, are the assessment and evaluation area. Meanwhile, teaching management and learning process development area was rated as the least priority need rank. Considering each sub-item, it was found that throughout all the 3 areas of academic management, the kind of Subjective Well-being ranked with the highest index value of priority needs was positive and negative feeling. The sub-item within the Subjective Well-being which was rated with the highest index value was a sense of meaning in life.

Keywords: Subjective Well-Being, Academic Management, Priority Needs, Secondary Schools

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายสำคัญในปัจจุบัน คือ การพัฒนาที่จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคล คือให้ผลของการพัฒนานั้นเข้าไปถึงตัวคนอย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ของไทยที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปรัชญานำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศให้เกิดประสิทธิผล ในการขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์โอกาสจากความท้าทายภายนอก และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง สามารถบรรลุเป้าหมายในระยะ 20 ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวัง มุ่งเน้นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาประมวลผลและกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศนั้น ควรมุ่งไปในอนาคตให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตลอดจนสามารถนำพาประเทศให้เติบโตต่อไปท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้น โดยการมุ่งสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับคนไทยทั้งร่างกาย จิตใจ เน้นการพัฒนาคุณภาพของคน และมีการพัฒนาประเทศโดยให้คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและคุณค่าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน ไม่เพียงแค่การจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุล ทั้งในเชิงกายภาพ จิตใจ สังคม และโดยเฉพาะความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-Being) ซึ่งเป็นความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของตนเอง มีคุณค่าต่อการดำรงอยู่ และสามารถรับมือกับปัจจัยกดดันจากสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขในระบบการศึกษาไทย ได้รับการเน้นย้ำในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม (มาตรา 6) อีกทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษาฉบับปัจจุบันยังเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนควบคู่ไปกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับนานาชาติ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง Well-being อย่างชัดเจน โดยระบุว่า "ความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน" (Student Well-Being) เป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงแค่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (OECD, 2017) โดยในรายงาน "The OECD Framework for Measuring Well-Being and Progress" ยังได้เสนอว่า Subjective Well-Being คือหนึ่งในตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพชีวิตของบุคคลได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านความพึงพอใจในชีวิต อารมณ์เชิงบวก/ลบ และความหมายในชีวิต งานวิจัยของ Diener, Oishi and Tay (2018) ยืนยันว่า ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวก ขณะที่ Lyubomirsky, King and Diener (2005) พบว่าผู้เรียนที่มีความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดีขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และจากบทความงานวิจัยของ Jason M. Bird and Robert S. Markle (2012) ศึกษาเรื่องการอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน บงชี้ว่า การอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยมีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จทางวิชาการและการทำงานของโรงเรียนเชิงบวก โดยการที่จะมีผลต่อการเพิ่มความอยู่ดีมีสุขของนักเรียนนั้น คือการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโรงเรียน การอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective well-being) เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถคาดการณ์ได้ สม่ำเสมอว่าโรงเรียนจะมีผลลัพธ์เชิงบวก และจากบทความของ Ricarda Steinmayr, Anke Heyder, Christian Naumburg, Josi Michels and Linda Wirthwein (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและการคาดการณ์รายบุคคลของความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยมีความเกี่ยวข้องกัน งานวิจัยที่ผ่านมาได้เสนอว่าบรรยากาศของโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของนักเรียนเอง ความสนใจและการทดสอบความวิตกกังวลแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งสองส่วนนี้ต่างมีบทบาทสำคัญในช่วงชีวิตของนักเรียน

ในบริบทของประเทศไทยงานวิจัยของเพ็ญศรี เจริญพานิช (2562) ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องความสุข มีแนวโน้มที่จะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงบวก ขณะเดียวกัน งานวิจัยของชาญวิทย์ เทียนสุวรรณ (2565) พบว่า ความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้เชิงความหมายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขของนักเรียนมัธยม อย่างไรก็ตามยังพบว่า การบริหารวิชาการในหลายโรงเรียนยังคงเน้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นหลัก ขาดการวางแผนเชิงระบบในการส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในระดับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในมิติต่างๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้อยู่มีสุข มีความพร้อมที่ก้าวไปสู่การดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศ

ในอนาคต โดยหวังว่าจะสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทย และตอบสนองต่อเป้าหมายการศึกษายุคใหม่ที่เน้นความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร ได้แก่ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2363 โรงเรียน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 343 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น (Multi -Stage random sampling) จัดสุ่มโรงเรียนตามขนาดโรงเรียน และสุ่มโรงเรียนด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน และครู 2 คน จำนวน 343 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,029 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยมี 5ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 จัดทำร่างแบบสอบถามและนำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงเนื้อหาและนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความครอบคลุมของคำถามและความชัดเจนของการใช้ภาษา และนำผลการตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ คือ ใช้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.3 ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง และทดลองเก็บข้อมูล

2.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยมีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารวิชาการ หรือหัวหน้าฝ่ายงานวิชาการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการคำนวณหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient) ของ Cronbach (1951) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 จึงนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) แล้วนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น เรียงค่าดัชนีจากมากไปหาน้อย นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.821	0.742	4.336	0.690	0.135	2
1.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.902	0.700	4.367	0.658	0.119	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.911	0.711	4.362	0.664	0.116	2
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.929	0.683	4.375	0.656	0.114	3
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.866	0.706	4.364	0.654	0.129	1
1.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.711	0.804	4.280	0.755	0.153	1
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.831	0.742	4.374	0.661	0.142	2
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.591	0.866	4.186	0.849	0.166	1
1.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.849	0.722	4.360	0.657	0.133	2
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.869	0.711	4.384	0.650	0.133	2
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.813	0.745	4.367	0.668	0.145	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.891	0.692	4.365	0.654	0.122	4
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.824	0.739	4.325	0.658	0.131	3
2. การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.883	0.687	4.345	0.659	0.119	3
2.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.883	0.687	4.345	0.659	0.119	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.917	0.681	4.348	0.665	0.110	3
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.886	0.688	4.348	0.650	0.119	2
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.845	0.693	4.339	0.664	0.128	1
2.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.781	0.750	4.281	0.746	0.132	1
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.847	0.705	4.341	0.665	0.129	2

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$PNI_{modified}$	ลำดับ
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.715	0.795	4.221	0.827	0.136	1
2.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.877	0.713	4.360	0.659	0.124	2
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.884	0.715	4.369	0.658	0.125	2
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.868	0.717	4.360	0.656	0.127	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.894	0.704	4.372	0.669	0.123	3
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.864	0.717	4.339	0.655	0.123	3
3. การวัดและประเมินผล	3.800	0.762	4.324	0.718	0.138	1
3.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.810	0.742	4.327	0.689	0.136	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.793	0.750	4.315	0.688	0.138	2
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.826	0.744	4.323	0.686	0.130	3
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.812	0.733	4.344	0.694	0.140	1
3.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.763	0.805	4.287	0.780	0.139	2
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.831	0.763	4.334	0.702	0.131	2
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.696	0.848	4.239	0.858	0.147	1
3.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.825	0.737	4.359	0.685	0.140	1
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.814	0.732	4.341	0.684	0.138	3
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.836	0.752	4.388	0.668	0.144	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.817	0.730	4.355	0.700	0.141	2
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.833	0.735	4.351	0.689	0.135	4

จากตารางที่ 1 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษารายด้านที่มีความจำเป็นสูง ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified}$ =0.138) และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (PNImodified =0.135) ส่วนค่าความต้องการจำเป็นที่ต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ =0.119) เมื่อพิจารณาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา รายด้านกับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ ($PNI_{modified}$ =0.153) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{modified}$ =0.119)

ด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ ($PNI_{modified}$ =0.132) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{modified}$ =0.119)

ด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย ($PNI_{modified}$ =0.140) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{modified}$ =0.136)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.138) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.135) และสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญของการมีระบบการวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ และการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24(5) ที่ระบุให้สถานศึกษาต้องมีการวัดผลประเมินผลและพัฒนาหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน ซึ่งจากกฎหมายดังกล่าวงานวิชาการนับเป็นหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) การส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่เพียงขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการบริหารวิชาการภายในโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลนอกจากนี้ OECD (2017) รายงานว่า ความสามารถในการควบคุมชีวิตทางการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในหลักสูตร และการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายชัดเจน ส่งผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนในหลายประเทศ โดยนักเรียนที่รู้สึกว่าการเรียนมีความหมาย มีรายงานระดับความสุขที่สูงกว่า ในทำนองเดียวกัน Tian, Wang and Huebner (2015) พบว่า ความพึงพอใจในโรงเรียนซึ่งได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและความสัมพันธ์เชิงบวกกับครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพสามารถสะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน และช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงวิธีการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แสงอรุณ (2564) ที่ระบุว่าการวัดและประเมินผลแบบองค์รวม (Holistic Assessment) ช่วยส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและความสุขในการเรียนของนักเรียน และการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ครูสามารถสะท้อนกลับ (reflection) ต่อการสอนและปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เหมาะสมส่งผลต่อความพึงพอใจและความสุขของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ให้ความสำคัญกับระบบการประเมินผลที่เป็นธรรมและพัฒนาได้จริง

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาก็มีความจำเป็นสูงเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนต้องการหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านต่างๆ และสร้างความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง งานวิจัยของสิริพรรณ พงษ์พิทยากุล (2562) พบว่า การจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน โดยมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และผู้เรียน ช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้นส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ

ในทางตรงกันข้าม ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.119) ซึ่งอาจให้ความหมายได้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีการดำเนินการด้านนี้ในระดับที่เพียงพอหรือเป็นระบบ จึงมีความต้องการเพิ่มเติมในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ควรรักษาคุณภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพยังคงเป็นหัวใจหลักของการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นในการดำเนินการให้มีการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้อยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการบริหารวิชาการ ซึ่งมีบทบาทไม่เพียงแต่เพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น หากยังเป็นกลไกที่สามารถช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การประเมินผลที่ดีควรเป็นมากกว่าการตัดสินหรือจัดลำดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรมีบทบาทเชิงพัฒนา มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนร่วมด้วย และทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าและประสบความสำเร็จในแบบของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Diener et al., 1999) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว เพื่อสะท้อนภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขทางการศึกษาอย่างแท้จริง (Black and Wiliam, 1998) ยึดหลักการพัฒนาอย่างสมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนในอนาคต ดังภาพที่ 1

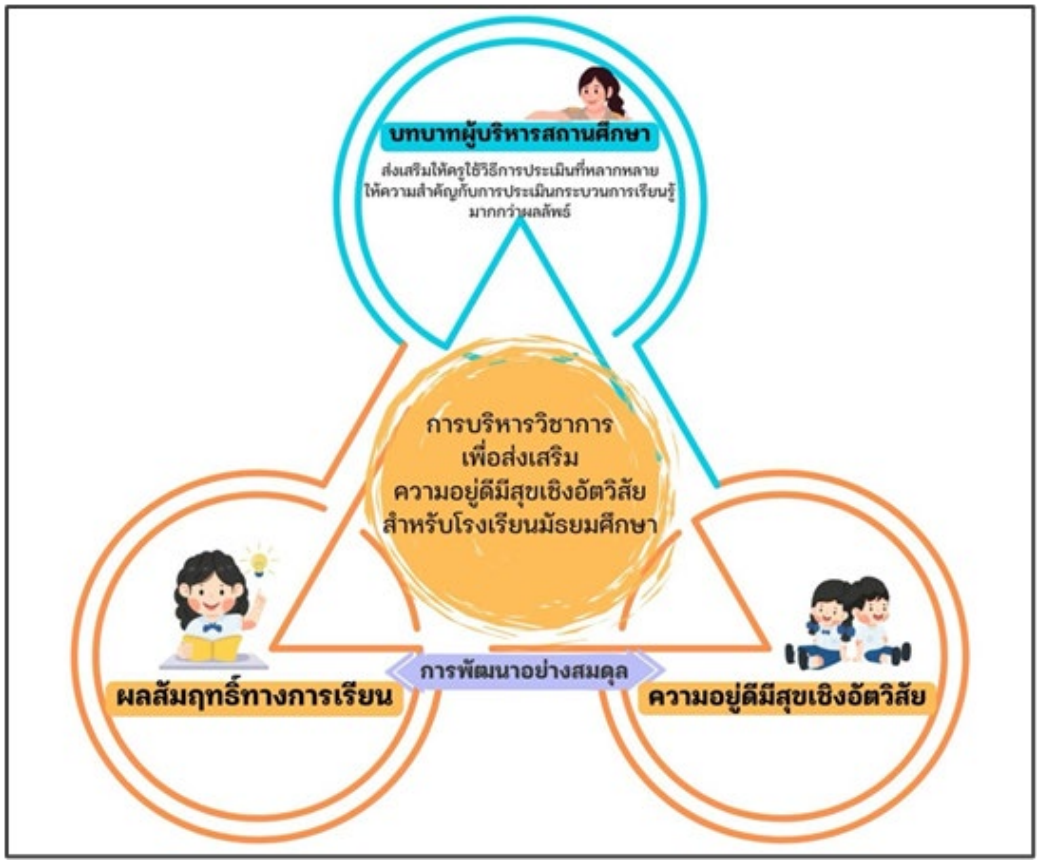

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้อยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว

1.2 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลเชิงคุณภาพ ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านวิชาการและความสุขอย่างสมดุลในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางหรือกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษา และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียน

2.2 ควรวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการจัดทำกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือจัดทำเป็นคู่มือ แนวทางการพัฒนา เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กมล ภู่ประเสริฐ. (2554). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิปส์พับบลิเคชั่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริการและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จิราภรณ์ แสงอรุณ. (2564). การประเมินผลการเรียนรู้เชิงองค์รวมกับความสุขในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 17(2), 45-60.

ชาญวิทย์ เทียนสุวรรณ. (2565). การออกแบบการเรียนรู้เชิงความหมายกับความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 45(1), 45–58.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1. (19 สิงหาคม 2542).

พิชัย เสงี่ยมจิต. (2541). เอกสารการสอนบริหารวิชาการขอบข่ายงานวิชาการ. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

เพ็ญศรี เจริญพานิช. (2562). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

สิริพรรณ พงษ์พิทยากุล. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 47(3), 89-104.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.

Alqefari, A. (2010). A Study of Programmes for Gifted Students in The Kingdom OF Saudi Arabia. The Kingdom OF Saudi Arabia: Brunel University. From http://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/4618/1/FulltextThesis.pdf Retrieved January 10, 2023.

Black, P. and Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7–74.

Diener, E., Oishi, S. and Tay, L. (2018). Advances in subjective well-being research. Nature Human Behaviour, 2(4), 253–260.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. and Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. Psychological Bulletin, 125(2), 276–302.

Lyubomirsky, S., King, L. and Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? Psychological Bulletin, 131(6), 803–855.

OECD. (2017). PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being. OECD Publishing.

Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World.

Tian, L., Wang, D. and Huebner, E. S. (2015). School-related social support and subjective well-being in school among adolescents: The role of self-system factors. Journal of Adolescence, 45, 138-148.

World Economic Forum. (2017). Accelerating workforce reskilling for the fourth industrial revolution: An agenda for leaders to shape the future of education, gender and work. Geneva, Switzerland: World Economic Forum.

World Health Organization. (2022). World health statistics 2022: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals.